LÄS MER *Fullständig referenslista http://ltarkiv.lakartidningen.se*

användning under graviditet förenad med ökad risk för spontan abort [16] och för rubbad fosterutveckling av bl a hjärnan [17].

Risken för oväntad plötslig spädbarnsdöd ökar vid exponering för passiv rökning [18], vilket delvis kan bero på att dessa barn har försämrad lungmekanik sedan de blivit utsatta för nikotin under fosterstadiet [19]. Detta förhållande bidrar också till att nyfödda barn till rökande kvinnor har svårt att starta den egna andningen.

Frågan är om en blivande mors snusande är lika olämpligt för väntat barn som rökning, eller om detta bruk är ett acceptabelt alternativ. En rökande kvinnas foster utsätts för fler risker än att dess andningsförmåga försämras. Framför allt lider fostret av försämrad genomblödning i uterus och placenta och därmed sänkt tillförsel av syre och näringsämnen.

Dessa följder torde framför allt orsakas av nikotin, som sannolikt överförs till fostret i lika hög grad oavsett om den blivande modern röker eller snusar. Överfört nikotin torde också direkt påverka fostrets cirkulation och därmed dess tillväxt. Det kan dessutom utöva en negativ effekt på olika enskilda vävnader.

Kunskapen om huruvida andra föreningar än nikotin kan överföras från en snusande kvinna till hennes foster är i stort sett obefintlig. I motsats till förhållandena då en gravid kvinna röker utsätts dock inte fostret till en snusande kvinna för kolmonoxid, som med sin höga affinitet till hemoglobin kan försämra syremättnaden i fostrets hemoglobin.

Huruvida havande kvinnors snusande påverkar foster eller späda barn bör kunna granskas i epidemiologiska studier i Sverige. Det är också angeläget att förekomsten av nikotin och dess metaboliter samt av eventuella andra föreningar, såsom N-nitrosamin, undersöks i snusande gravida kvinnors blod, mödrarnas bröstmjölk samt i barnens navelsträngsblod.

Inom mödrahälsovården måste framhållas att rökning är helt förkastlig under graviditet och vid vård av ett spädbarn, men också att det då är olämpligt att snusa. Det är angeläget att kunskapen vidgas om effekterna av en mors snusande på hennes väntade och späda barn.

Efter den första känsliga tiden torde varken mors eller fars snusande utgöra någon som helst direkt hälsofara för familjens barn. Kanske de dock kommer att tycka synd om sina föräldrar om de tappar framtänderna i överkäken.

Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.

REFERENSER

1. Bolinder G. All tobak ökar hjärtinfarktrisken. Snus ingen lösning för rökavvänjning. Läkartidningen. 2006;103:4051.
2. Rutqvist LE, Lewin F. Medveten desinformation i tobaksfrågan. Läkartidningen. 2007;104:878.
3. Teo KK, Ounpuu S, Hawken S, Pandey MR, Valentin V, Hunt D, et al. Tobacco use and risk of myocardial infarction in 52 countries in the Interheart study: a case-control study. Lancet. 2006;368:647-58.
4. Bolinder G. Snus har hälsorisker och är bara ett rökuppehållsmedel! Läkartidningen. 2007;104:879.
6. Asplund K. Snusning innebär mindre risk för kardiovaskulär sjukdom. Läkartidningen. 2003; 100:2393.
7. Luo J, Ye W, Zendehdel K, Adami J, Adami HO, Boffetta P, et al. Oral use of Swedish moist snuff (snus) and risk for cancer of the mouth, lung and pancreas in male constructor workers: a retrospective cohort study. Lancet. 2007;369:2015-20.
8. Gartner CE, Hall WD, Vos T, Bertram MY, Wallace AL, Lim SS. Assessment of Swedish snus for tobacco harm reduction: an epidemiological modelling study. Lancet. 2007;369:2010-4.
10. Foulds J, Kozlowski L. Snus – what should the public-health response be? Lancet. 2007;369:1976-8.
13. Misakian AL, Bero LA. Publication bias and research on passive smoking: comparison of published and unpublished studies. JAMA. 1998; 280:250-3.
17. Abel EL. Smoking during pregnancy: a review of effects on growth and development of offspring. Hum Biol. 1980;52:593-625.

APROPÅ! Vårdval Stockholm

Ett cyniskt inlägg

Det har förts en debatt, bl a i Läkartidningen, om olika sjukvårdsmodeller, framför allt de som går under beteckningen vårdvalsmodeller, där det senaste inlägget, av Göran Sjönell och Mikael Stolt [1], var infört i nr 11/2008.

Vårdval Stockholm innebär bl a borttagande av ersättning för socioekonomiska faktorer och riskerar att slå ut vårdcentraler i socialt utsatta områden, framför allt i de segregerade bostadsområdena i Stor-Stockholms ytterområden.

Politikerna går helt emot den omfattande evidens som finns, eftersom sjukvårdsbehoven är betydligt större inom dessa områden [2]. Vårdval Stockholm medför försämringar främst på elva utsatta, landstingsdrivna vårdcentraler, men även flera privata, med budgetnedskärningar på 10–30 procent, innebärande en försämrad arbetsmiljö för personal, inklusive läkare, med risk för försämrad vård för patienterna och definitivt en försämring av möjligheter till preventiva insatser.

I norra Botkyrka har den gemensamma enheten för preventivt arbete, Botsam, fått läggas ned, och familjecentralen i Hallunda har splittrats. Sjönell och Stolt bortser i sin iver att till varje pris försvara Vårdval Stockholm helt från den faktiska verkligheten.

Läs då hellre vad en klok och kunnig kollega, P C Jersild, skrev i DN den 8 mars; där finns mer av substans och hederlighet [3]!

Vårdval Stockholm är en facklig fråga, då arbetsmiljön kraftigt försämras för kollegor (och övrig personal) i de vårdtunga områdena; det är också en vårdpolitisk fråga, med försämring för invånare i de sämst bemedlade områdena, när vi ju därtill vet att klassklyftorna i vården faktiskt ökar [4]; det är också en etisk-moralisk fråga.

Det blir mycket tydligt när man ser vad Sjönell och Stolt skriver respektive utelämnar. Sjönell och Stolt andas en cynisk och föraktfull människosyn, både mot sina kollegor i de socialt utsatta områdena, och mot invånarna där.

Per Wändell
docent och distriktsläkare,
institutionen för neurobiologi, vårdvetenskap och samhälle,
Centrum för allmänmedicin,
Karolinska institutet
Per.wandell@ki.se

REFERENSER

1. Sjönell G, Stolt M. Vårdval Stockholm = 08-Protos. Läkartidningen. 2008;105:829-30.
2. Wändell P. Dags att Läkarförbundet analyserar riskerna med Vårdval Stockholm. Läkartidningen. 2008;105:224.
3. Jersild P. Vårdens enkla val. I Dagens Nyheter, 8 mars 2008, s. 4.
4. Ohlin E. Klassklyftorna i vården ökar. Läkartidningen. 2008;105:805.